

Frank Capras sociale komedier

Af [NIELS JØRGEN DINNESEN](#)

Filminstruktøren Frank Capra var aktiv i Hollywood gennem tre årtier – fra midt i 1920'erne indtil 1950'erne, hvor karrieren blev afsluttet med en håndfuld tv-film og en allersidste biografilm, "A Pocketful of Miracles", i 1961. Den væsentligste periode er 30'erne og 40'erne med i gennemsnit en eller to film om året, og Capra rider i den periode på en bølge af succes, der gør ham til Hollywoods mest kendte instruktør og i lange tider en feteret stjerne på linje med selv de allerstørste skuespillernavne. Capras navn bliver på den tid et kommercielt brand, som på forteksterne og i reklamematerialet til filmene sættes foran titlerne, der lanceres ikke bare som "It's A Wonderful Life" (1946), men simpelt hen som "Frank Capra's It's a Wonderful Life". Da Capra efterfølgende som en ældre herre i 1971 udgiver sine erindringer, kommer denne særstilling også til udtryk i bogens rammende titel – "Frank Capra. The Name Above the Title". Denne artikel er en anmeldelse af et aktuelt bokssæt, "The Premiere Frank Capra Collection", indeholdende fem af Frank Capras mest berømte film fra 1930'erne.

Frank Capra på dvd

I dag kan næsten enhver film af en vis status købes i dvd-kopi, og det er på den måde relativt nemt – om end bestemt ikke gratis – at skaffe sig et filmhistorisk overblik over så godt som ethvert emne, herunder også Frank Capras film (fig.2). Men området er lidt af en jungle, og man skal vogte sig for efterligninger. Mange film findes i flere forskellige versioner, og der kan være store variationer i kvaliteten både med hensyn til restaureringsgrad, digitaliseringsteknik og billedformat. Amazon.com har hen ved hundrede Frank Capra titler på dvd – herunder mange gengangere og en del bokssæt, hvoraf flere indeholder nogle af de samme film.

Det seneste og hidtil bedste sæt er "The Premiere Frank Capra Collection", udgivet i 2006 af Sony Pictures. Samlingen omfatter fem film fra Frank Capras 12-årige periode hos Columbia Pictures (1928-1939) – "American Madness" (1932), "It Happened One Night" (1934) (fig.3), "Mr. Deeds Goes to Town" (1936) (fig.4), "You Can't Take It With You" (1938) og "Mr. Smith Goes to Washington" (1939) – og desuden portrætfilmen "Frank Capra's American Dream", produceret til tv af Kenneth Bowser i 1997. I alt er der dermed tale om seks dvd'er i en kompakt, indbydende og funktionel boks, indeholdende også en scrapbog med flotte stills, credits til filmene og lidt tekst med dels nogle af Capras egne udtalelser, dels en kortfattet omtale af de enkelte film i deres filmhistoriske sammenhæng. Alle filmene er nyrestaurerede i samarbejde med hæderkronede Library of Congress, og hverken med hensyn indpakning, udstyr eller billed- og lyd kvalitet kan der sættes en finger på denne udgivelse.

Der er mulighed for at sætte undertekster på filmene, og hver dvd indeholder diverse bonustilbud, herunder kommentar-lydspor, originale biograftrailers og gengivelse af gamle filmplakater. Selvfølgelig er imidlertid langt det vigtigste. Med det øvrige materiale videregiver boksen flere myter end facts, både i scrapbogen og i for eksempel nogle interview-indslag, hvor sønnen Frank Capra Jr. angiveligt "husker tilbage". Frank Jr. er født i 1934, og var altså kun fem år gammel, da

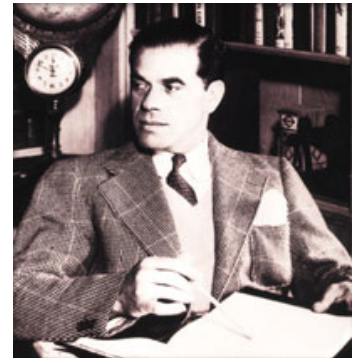

Foto af Frank Capra fra dvd-bokssættet "The Premiere Frank Capra Collection" (2006).

Fig. 2: The Name Above the Title, "Frank Capra's Mr. Smith Goes to Washington".

Fig. 3: Claudette Colbert i "It Happened One Night" (1934).

Fig. 4: Plakat fra "Mr. Deeds Goes to Town" (1936).

Fig. 5: Avisforside fra starten af "Mr. Deeds Goes to Town".

den sidste af filmene i denne samling blev drejet. Portrætfilmen på den sjette dvd er af den gængse type, hvor en række berømted er indskrevet til at sige nogle bevingede ord om manden i centrum. Den bringer ikke meget nyt, men giver et overblik over karrieren og indeholder en mængde klip fra Capras film.

Alle film bærer selvsagt præg af at stamme fra tiden før fjernsynet, hvor *biografen* og *filmen* for menigmand fungerede som nøglehul til det ukendte – og som enestående mulighed for at få syn for sagn i forhold til for eksempel eksotiske miljøer, fremmede folkeslag, de store byers monumenter og seværdigheder eller pikante sammenstød mellem mand og kvinde.

Mr. Deeds Goes to Town

Efter de kortfattede og hastigt overståede fortekster starter "Mr. Deeds Goes to Town" med en serie hurtige klip, der viser en bil i rasende fart suse hen ad en landevej og rundt i et sving og dernæst brase igennem et autoværn ud til et frit og *fatalt* fald ned i en stejl bjergkløft. Bilen bliver knust og føreren dræbt. En montage af avisforsider med store overskrifter fortæller, at rigmanden Martin Semple er død, og spørgsmålet er nu, hvem der skal arve hans penge (fig.5). "Forestil jer dét, at et eller andet sted derude går en mand intetanende rundt og vil snart vandre ind i tyve millioner dollars!", skræpper en mand ind i et telefonrør. Hvem er mon den heldige? Meget snart og kun to minutter inde i filmen bliver det klart, at arvingen er en mand ved navn *Longfellow Deeds*. Han bor et sted, der hedder Mandrake Falls i staten Vermont, og straks, han er lokaliseret, drager en delegation af dødsbo-bestyrere med toget fra New York City op til Vermont for at slå en klo i den nybagte arving. Longfellow Deeds, spillet af Gary Cooper, er ganske rigtigt en langbenet og sindig mand af folket, ungkarl og uspolet, lidt naiv og i høj grad godtroende – og desuden tubaspiller i den lille bys hornorkester (fig.6).

Den klassiske Hollywood-film kan til fuldkommenhed det dér med at slå tonen an og kort, koncist og klart få etableret udgangspunktet og afsættet for den historie, vi nu får fortalt. Hvem er hovedpersonen? Hvad er hans eller hendes projekt eller problem? Næsten alle amerikanske film overholder den regel at give svar på disse basale spørgsmål helt fra starten, allerede inden for de første få minutter af filmen (fig.7). Det er derfor altid en stor fornøjelse at følge disse *begyndelser*, og netop dvd-mediet giver jo ekstra gode muligheder for at gå disse og andre detaljer efter i sømmene. Hovedpersonen bliver præsenteret, problemstillingen ridset op, og præmisserne sat: Spillet er i gang (fig.8).

I "Mr. Deeds Goes to Town" har hovedpersonen Longfellow i filmens start sådan set ikke noget projekt. Han er tilfreds med sit liv, som det er, og har ingen ønsker om hverken at arve en masse penge eller blive slæbt med til byen (fig.9). Det er en indtrængende og anmassende omverden, som pådutter ham en forandring – og Deeds' projekt, og den historie vi ser udfoldet i filmen, bliver derfor at gøre sig fri af bymenneskenes griske omklamringer, slippe af med pengene til noget fornuftigt og almennyttigt og sætte sig selv i stand til at drage hjem igen med æren og samvittigheden i behold og – ikke at forglemme – en dejlig pige som sidegevinst (fig.10).

Frank Capras formel for succes bygger på en satirisk vinkel på alt det, der ellers i medierne fremhæves som nyt, smart og moderne, og som alle er vænnet til at gå og smådrømme om i deres eget liv – herunder rigdom, magt og karriere. Filmene sætter en mand af folket i centrum og udstiller ved hjælp af hans ubestikkelige godhed, ærlighed og uegennyttighed de rethaveriske omstændigheder, der forsøger at knække ham – og som tit er personificeret i for eksempel sagførere, finansyrster, avisredaktører, politikere og intellektuelle – som udtryk for det modsatte, nemlig ondskab, falskhed og griskhed (fig.11).

You Can't Take It With You og American Madness

Filmen "You Can't Take It With You" fra 1938 stiller i et skævt og rablende toneleje sagen på spidsen ved at modstille en jævn og kugleskør familie bestående af lutter godhjertede excentrikere med en trist rigmandsfamilie uden anden glæde i livet end at se bankbogen vokse til ingen nytte (fig.12). Filmen er blevet kaldt den første *screwball comedy*, og skør er den, med en ofte vittig og slagfærdig dialog, og med et persongalleri i den muntre familie, der udfolder sig med balletdans, musikopræden, fyrværkerifremstilling og sære masker

Fig. 6: Lionel Stander som Cornelius Cobb i "Mr. Deeds..."

Fig. 7: Gary Cooper som Longfellow Deeds og Douglass Dumbrille som advokaten John Cedar i "Mr. Deeds..."

Fig. 8: Mandrake Falls tager afsked med byens stolthed, Longfellow Deeds.

Fig. 9: Gary Cooper og Jean Arthur i "Mr. Deeds Goes to Town" (1936).

Fig. 10: Gary Cooper som Longfellow Deeds.

Fig. 11: Gary Cooper som Longfellow Deeds.

og dukker. Moderen i familien skriver skuespil, fortæller datteren Alice til sin kæreste, rigmandssønnen Tony – "fordi vi engang fik leveret en skrivemaskine ved en fejl". "Javel", siger kæresten. "Så hvis det for eksempel havde været en plov, så havde hun måske kastet sig over landbruget?"

Modstillingen af de to familier etableres ved, at rigmandssønnen Tony Kirby (spillet af James Stewart) forelsker sig i sin sekretær, Alice Sycamore (spillet af Jean Arthur), det eneste nogenlunde normale medlem af Sycamore-familien (fig.13). Hr. og fru Kirby synes selvfølgelig, det er forfærdeligt, at deres søn forelsker sig i en simpel stenograf – men for at glæde ham, går de med til at komme til middag hos hendes familie. Arrangementet er en katastrofe fra starten, fordi de dukker op en dag før, de er ventet, og efter forskellige fyrværkeriuheld og mange besynderlige optrædener ender aftenen med, at hele forsamlingen arresteres af politiet under mistanke om undergravende virksomhed (fig.14). Filmen har sine momenter, men generelt synes jeg, den er mere anstrengt end egentlig morsom. Den er tydeligt et filmatiseret teaterstykke og virker tung i sin gennemspilning af moralen om betydningen af relationer og fællesskab frem for falskhed og pengemagt. I modsætning til de øvrige film mangler den en hovedperson og savner et identifikationspunkt for sin historie. For eksempel er det unge par kun med som staffage og påskud for at kunne sammenbringe og modstille de to forskellige familier – de ægte og levende over for de stive og forstillede.

Samlingens ældste film, "American Madness" fra 1932, er samtidig den mest ukarakteristiske. Den er et socialt *drama* og ikke en komedie, og selv om hovedrollen spilles af stjernen Walter Huston er det i det store persongalleri snarere *banken* eller *bankvæsenet*, der er den reelle hovedperson. Filmen er visuelt flot med knivskarpe, kontrastfulde og atmosfæremættede billeder fra den store bank-kulisse – og i forhold til tiden, kun et par år inde i tonefilm-æraen, er det bemærkelsesværdigt, hvor suverænt filmen benytter sig af både en slagfærdig og rap dialog og levende kamerabevægelser med blandt andet lange køreture (fig.15). Capra lader flere gange kameraet dvæle ved porten til bankens allerhelligste, den store cirkelrunde og funklende sikkerhedsståldør ind til pengeboksen – og i filmens start følger kameraet på tæt hold og i en lang kørsel fra boksen og gennem hele banklokalet filmens vigtigste sidefigur, spillet af Pat O'Brien, og en af hans kolleger, mens de taler om dagens forretninger (fig.16). På den måde bliver publikum på én gang sat ind i hele lokaliteten, og hvad der er udgangspunktet for det kommende drama. Kort fortalt er konflikten, at banken er ved at gå omkuld, da den stormes af kontohavere, der vil have udbetalt deres penge, fordi det efter et bankrøveri og en fjer, der er blevet til syv høns, er rygtedes, at banken er i krise. Men kærligheden, sammenholdet og retfærdigheden sejrer, og banken overlever.

It Happened One Night

"It Happened One Night" er en romantisk komedie om et i udgangspunktet umage par, der ved et spil af tilfældigheder kommer til at tilbringe nogle dage *on the road* sammen og undervejs bliver mere og mere tiltrukket af hinanden. I modsætning til "You Can't Take It With You" er filmen et overraskende positivt gensyn. Clark Gable og Claudette Colbert er et charmerende par, og der er rigtig god kemi i mange af scenerne med de to sammen, kæmpende mod alskens forhindringer og besværligheder (fig.17).

Filmens trick er at placere to modsatte personligheder i en umulig situation, hvor de tvunget af omstændighederne er nødt til at holde sammen og støtte hinanden, selv om lysten til det fra starten ikke er den bedste. *Hun* er en forkælet rigmandsdatter, der er løbet hjemmefra for at blive forenet med sin kæreste i New York, *han* er en lettere alkoholiseret avisskribent, der giver den som en kombination af hård nitte og vittig hund, men som i virkeligheden er en følsom sjæl, der har problemer med at holde styr på sit liv. Undervejs med rutebilen fra Miami til New York må de slås mod talrige forhindringer og besværligheder – helt ned til de mest basale ting som at skaffe mad, videre transport, et sted at sove, mulighed for at blive vasket. Sjovt nok løber de aldrig tør for cigaretter... (fig.18).

Ud over kærlighedshistorien og enkelte pikante scener (mest direkte, da Claudette Colbert ruller kjolen op og viser lår) tror jeg, at filmens hovedattraktion i samtiden har været at se rigmandsdatteren og bladsmøreren – spillet af nogle af de mest kendte filmstjerner – bragt

Fig. 12: Lionel Barrymore (til venstre) og Donald Meek i "You Can't Take It With You" (1938).

Fig. 13: Familien Kirby kommer på besøg hos familien Sycamore.

Fig. 14: Aftenen ender med eksplosioner, og begge familier arresteres af politiet.

Fig. 15: Fra "American Madness" (1932): Porten til bankens allerhelligste.

Fig. 16: Pat O'Brien (til højre) i "American Madness". Kameraet følger med en lang køretur de to kolleger fra bankboksen gennem hele banklokalet.

Fig. 17: Claudette Colbert og Clark Gable i "It Happened One Night" (1934).

på gratis i nogle ganske dagligdags situationer. Og det var også været udgangspunktet, da der blev arbejdet med manuskriptet: *Hvad nu hvis* – bussen punkterer, de er nødt til at dele hotelværelse, de mister deres penge, de må køre på tommelfingeren...? (fig.19). Som i de andre film bruges med passende mellemrum hurtige montagesekvenser med avisforsider, som dels orienterer om udviklingen i rammehistorien om pigens kæreste i New York og faderen, der leder efter hende, dels gør publikum til filmen opmærksom på, at det skam er en alvorlig sag, vi følger; ikke blot en simpel kærlighedshistorie, men rent faktisk *breaking news* (fig.20).

Filmen blev efter sigende lavet i en ruf, på kun fire uger, og måden dét blev gjort på i Hollywood var at lave mest muligt i studiet og så lidt som muligt *on location*. Alle interiører er optaget i studiet, og de mange scener i bussen er lavet i en bevægelig studie-atrap med brug af bagprojektion. Så meget desto mere *befriende* virker det derfor, når filmen engang imellem kommer ud i lyset – som i scenen på motellet, hvor de to deler værelse i en lille hytte, og rigmandsdatteren må ud og stå i kø ved brusekabinen foran pladsens toiletskur. Her følger kameraet Claudette Colbert i en lang kørsel mellem børn, der leger, og voksne, der myldrer rundt, forbi tre-fire rækker motelhytter og helt frem til køen ved brusekabinen (fig.21). Dét er godt set af Capra og hans folk, og virkningen er fremragende. På én gang en befriende åbning, også for personen i filmen, og så den omstændighed, at her er rigmandstøsen virkelig pillet ned af sin piedestal og bragt helt ned på jorden.

Mr. Smith Goes to Washington

"Mr. Smith Goes to Washington" baserer sig på nogenlunde samme skabelon som "Mr. Deeds..." – og igen er det forbløffende, hvor effektivt det lykkes Capra og hans team at få sat scenen for den – i virkeligheden *umulige* – historie på ganske kort tid. En senator er død i Washington D.C., og nu er spørgsmålet, hvem der skal efterfølge ham. I modsætning til formuen i "Mr. Deeds..." går senatorembetet jo ikke i arv; det er op til den pågældende delstatsguvernør at beslutte efterfølgeren. Guvernøren er i lommen på en lokal finansmand, Jim Taylor, som også har krammet på statens anden senator, Joseph Paine (spillet med stor statsmandsmine af Claude Rains), med hvem han har gang i noget lusk med hensyn til at få bygget en dæmning, og Taylor nævner en tredje af sine marionetdukker som egnet kandidat. Men guvernøren beslutter at gå sine egne veje og vælger at udnævne *spejderlederen* og børnenes ven, en ægte mand af folket, unge ranglede Jefferson Smith (spillet af James Stewart) som ny senator. Igen er det altså ikke den unge mand, der har ønsket senatorembetet eller bedt om at blive taget med til byen. Det er omgivelserne og omstændighederne, der påfører ham projektet – og nu skal det vise sig, om han kan vokse med opgaven (fig.22).

Hvordan det spænder af- – i selveste landets hovedstad, Washington D. C., hjemsted for præsidenten, kongressen og monumentet for Abraham Lincoln – ja, det véd vi jo alle sammen *by heart*, men selv om filmen sine steder bliver noget rørstrømsk og andre steder går over i at blive en slags illustreret statslære, så har den i denne fine dvd-version bevaret en masse af sin oprindelige magi og særlige tiltrækningskraft (fig. 23). Vi accepterer uden at blinke de satte præmisser, hopper på limpinden igen og følger med spænding den udtrukne suspense-agtige afslutning, hvor senator Smith med en filibuster-manøvre og sekunderet fra tilskuerpladserne af sin opvakte sekretær og kommende kæreste, Clarissa Saunders (spillet med stor kløgt og lederskabsudstråling af uimodståelige Jean Arthur), holder podiet natten over og får ram på skurkene, så ret og retfærdighed igen kan sejre. "That boy is *honest*, not stupid", som Saunders siger om unge Smith – efter i lang tid at have opfattet ham som slet og ret bundnaiv (fig. 24).

Capras amerikanske drøm

Baggrunden for instruktøren Frank Capras stjernestatus i 1930'erne og 1940'erne er en serie film, der i samtiden blev formidable publikumssuccesser – og som for størstedelens vedkommende har klassikerstatus den dag i dag. Capra finder i løbet af 1930'erne en magisk formel for succes med en serie satiriske, sociale og romantiske komedier, der ofte fremhæver den jævne mands ligefremhed, sunde fornuft og ærlige moral på bekostning af den rige og magtfulde overklassens falskhed og forstillelse. Særligt berømte i den forbindelse er to film fra 1930'erne,

Fig. 18: Clark Gable og Claudette Colbert i "It Happened One Night". Parret må dele hotelværelse og hænger et tæppe op mellem de to senge. Adskillelsen kaldes i filmen "The Walls of Jericho", og i slutscenen låner Peter Warne (Clark Gable) en trompet og blæser muren ned, så de to kan forenes.

Fig. 19: Rigmandspigen Ellen Andrews (Claudette Colbert) stopper en bil uden brug af tommelfingeren.

Fig. 20: Datteren Ellens flugt fra sin rige far giver anledning til store avisoverskrifter.

Fig. 21: Med en lang køretur følger kameraet rigmandspigen Ellen (Claudette Colbert), da hun vil have et brusebad i "It Happened One Night" (1934).

Fig. 22: Senator Smith (James Stewart) vises til rette i senatet af en ung hjælper.

Fig. 23: Senator Smith (James Stewart) under sin sejrige filibuster kraftpræstation

"Mr. Deeds Goes to Town" fra 1936 og "Mr. Smith Goes to Washington" fra 1939 – senere fulgt op i 1940'erne med navnlig "Meet John Doe" fra 1941 og "It's a Wonderful Life" fra 1946. De to sidste er ikke med i denne samling, fordi de er lavet efter Frank Capra forlod selskabet Columbia i 1939. Frank Capra var selv indvanderer med italiensk baggrund, og tematisk er filmene på flere måder udtryk for hans egen amerikanske drøm – men først og fremmest rammer filmene ned i en tid præget af store sociale forandringer, hvor der i det brede biografpublikum er et behov for at se de amerikanske idealistiske værdier som ledestjerner i omvæltningerne på vejen mod de moderne tider. Capras egen stædige og målrettede kamp for at tage springet fra små kår til feteret stjerne går altså hånd i hånd med tidens krav om komedier med udpræget socialt indhold (fig. 25)

Fig. 25: Filminstruktøren Frank Capra, cirka 1939.

i "Mr. Smith Goes to Washington" (1939).

Fig. 24: Saunders (Jean Arthur) og Diz Moore (Thomas Mitchell) følger Smiths filibuster fra tilhørerpladserne i senatet.

Fakta

The Premiere Frank Capra Collection, udgivet af Columbia/Tristar
Bokssættet kan blandt andet købes [her](#).

[Udskriv denne artikel](#)

[Gem/åben denne artikel
som PDF](#)

[Gem/åben hele nummeret
som PDF](#)